

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-91/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 40467 датум: 3. новембар 2017.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватном центру Принциповац

Београд, октобар 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар Принциповац
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама НПМ упућеним 2016. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	23. октобар 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Марко Анојчић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Јелена Самарџић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Васиљевић <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводацац: Милена Роаји, <i>фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у прихватном центру су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили му да несметано обави свој мандат. Службеници су пружили све тражене информације и омогућили приступ свим просторијама и инсталацијама, увид у тражену документацију и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ шефу смене у прихватном центру, тим НПМ је, подељен у неколико група, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и обишао просторије за смештај и заједничке активности.

1. УВОД

НПМ је Прихватни центар Принциповцу до сада посетио 2 пута. Прва посета је обављена у септембру 2015. године, када је овај прихватни центар, као и други центри који су тада постојали у Србији, служио мигрантима као успутна станица пре наставка пута у Хрватску, а властима Србије како би их евидентирали. У центру су се задржавали по неколико сати, ретко би преноћили и ту су добијали исхрану и имали могућност да се одморе, окупају и обаве здравствене прегледе.

Наредна посета је била у децембру 2016. године. Након затварања тзв. балканске руте променила се намена прихватних центара, јер су у њима мигранти боравили дужи временски период, у просеку око 3 месеца са тенденцијом продужавања овог периода. У Извештају о овој посети⁴ прихватном центру су упућене препоруке за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања према мигрантима и тражиоцима азила.

Сада је НПМ уочио да је стање у овом прихватном центру боље, пре свега захваљујући мањем броју миграната који се у њима налазе: у децембру 2016. године у Прихватном центру Принциповац је било 411 миграната, а приликом ове посете 187. Мигранти се више не смештају у шаторе у дворишту, већ се сви налазе у зиданом објекту, згради некадашње болнице у Принциповцу. Истовремено, мигранти дуже бораве у Србији и у разним прихватним центрима, па су боље упознати са ситуацијом у којој се налазе и процедурама у центрима, а и службеници који раде са њима су боље организовани и спремнији да испуне своје задатке. Такође, НПМ констатује да је по препорукама упућеним Комесаријату за избеглице и миграције након претходних посета углавном поступиљено.

У наставку Извештаја су изнете утврђене чињенице о поступању по свакој од препорука, као и стање у Центру које је уочено током ове посете.

---

⁴ Бр. 281-98/16 од 12. децембра 2016. год.

2. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА

1.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се у Прихватном центру Принциповац обезбедили услови за смештај особа са инвалидитетом.

ПОСТУПАЊЕ

У Центар могу да уђу особе које се отежано крећу на споредни улаз у зграду, који се користи као улаз у смештајни део и ове особе су смештане у приземље Центра. Прилагођавања услова за њихов боравак није било. Овде су раније боравили мигранти који се крећу помоћу колица, али су премештени у Центар за азил у Крњачи. На дан посете их није било.

2.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети одговарајуће мере како би се у Прихватном центру Принциповац обезбедила довољна количина топле воде за потребе лица која бораве у Центру.

ПОСТУПАЊЕ

Према наводима службеника Комесаријата, за разлику од већине других прихватних центара овде нису одређени периоди доступности топле воде. Мигранти са којима су

обављени разговори наводе да је вода углавном млака, да је током дана скоро уопште нема, већ једино рано ујутру или касно увече, а и тада је недовољно, па сами загревају воду како би се истуширали. Проблем приликом туширања у туш кабинама на спрату Центра представља и лош притисак, па се дешава да мигранти са спрата силазе у приземље да би се купали, што ствара гужву и повећава могућност сукоба међу мигрантима. Са овим проблемима су упознати службеници Комесаријата, који наводе да се вода греје на лож-уље и да се и поред свих напора због броја корисника вода не може довољно угрејати. **НПМ предлаже руководству Прихватног центра да размотри могућност ограничавања доступности топле воде у одређеним периодима дана (ујутру и увече по неколико сати), што је пракса која је уочена у другим прихватним центрима у Србији, те да ли би се овим постигло да сви мигранти могу да користе воду која је довољно загрејана.**

3.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће анализирати потребе Прихватног центра Принциповац за преводиоцима, узимајући у обзир број и структуру миграната који се налазе у овом Центру и на основу тога ангажовати преводиоце за потребне језике.

ПОСТУПАЊЕ

Службеници Комесаријата са мигрантима углавном причају на енглеском језику, а по потреби се ангажују преводиоци који раде са невладиним или међународним организацијама, ако су ту, или преводиоци из других центара. НПМ је још раније уочио да је услед дужег боравка миграната у Србији, а посебно у прихватним центрима (поједини мигранти су члановима тима наводили да се само у Прихватном центру Принциповац налазе више месеци, а у Србији и до годину дана), мања потреба за преводиоцима приликом уобичајене свакодневне комуникације у центрима него раније. Ипак, ово не искључује потребу да се у случајевима неопходности за јасном и прецизном комуникацијом, на пример приликом прикупљања информација ради пружања заштите мигрантима, ангажују преводиоци за одређене језике. Током разговора са мигрантима није било примедби на споразумевање са службеницима Комесаријата.

4.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ангажоваће стручна лица за пружање психолошке помоћи мигрантима који су смештени у Прихватном центру Принциповац.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру Принциповац обезбедити посебну канцеларију за обављање поверљивих разговора миграната са стручним лицима која им пружају психолошку помоћ.

ПОСТУПАЊЕ

Психолошку подршку пружају стручњаци које су ангажовале хуманитарне организације, који су овде сваког дана од 09:00 до 17:00 часова. За поверљиве разговоре могу користити посебну канцеларију у згради. У разговору са члановима тима НПМ психолошкиња је навела да је од прошле зиме број миграната са нарушеним психичким стањем повећан, као и да је израженије насиље у породици. Чекање на наставак пута негативно утиче на њихово психичко стање. Они се у овом Центру у просеку налазе око 8 месеци и због близине границе психолошки притисак је овде већи. На мигранте негативно делују и трауме које су доживели током пута и невоље које доживљавају чланови њихових породица. Евидентирано је и прати се 17 случајева могућег занемаривања и злостављања деце, као и 20 породица. Два детета имају инвалидитет, једно физички, а друго ментални. За сваког мигранта се успоставља индивидуални програм рада и

постоји редовна комуникација и прослеђивање информација између различитих центара у којима ова организација има организовану психолошку подршку (прихватни центри Принциповац, Адашевци, Кикинда, Прешево и Бујановац и Центар за азил у Крњачи), у циљу континуитета праћења и пружања подршке.

Обављају се појединачни и породични разговори са мигрантима којима је то потребно, а у случају потребе за психијатријским лечењем о томе се обавести лекар у Центру. Лекарка наводи да издаје упуте за прегледе код психијатара у оближњим здравственим установама. У случају да психијатар препише терапију, она се чува у амбуланги и даје мигрантима само када је време да је узму, а тренутно 4 њих прима овакву терапију.

5.

ПРЕПОРУКА децембар 2016. г.

Комесаријат за избеглице и миграције ће унутар просторија Прихватног центра у Принциповцу које су под видео надзором на видном месту истакнути обавештења о томе, на језицима које мигранти који су смештени у Центру разумеју.

ПОСТУПАЊЕ

На главном улазу у Центар је истакнуто обавештење да је објекат под видео надзором.

3. ОСТАЛА ЗАПАЖАЊА

3.1. Смештај

На дан посете, у Прихватном центру Принциповац се налазило 187 миграната. Од тога је 45 пунолетних мушкараца самаца, 2 пунолетне жене самице и 3 малолетних дечака без пратње, док су остало породице: 34 мушкараца, 35 жена, 41 дечака и 27 девојчица. Из Авганистана је пореклом 116 миграната, из Пакистана је 21 миграната, из Ирана 12 миграната, из Ирака њих 10, из Марока 7, Сирије 6, Вијетнама 5, Сомалије 4, Алжира 2, Кубе 2, Камеруна 1 и Мауританије 1. У протеклом периоду овде је било 240 - 260 миграната, али је недавно група пунолетних мушкараца самаца премештено у Прихватни центар у Кикинди.

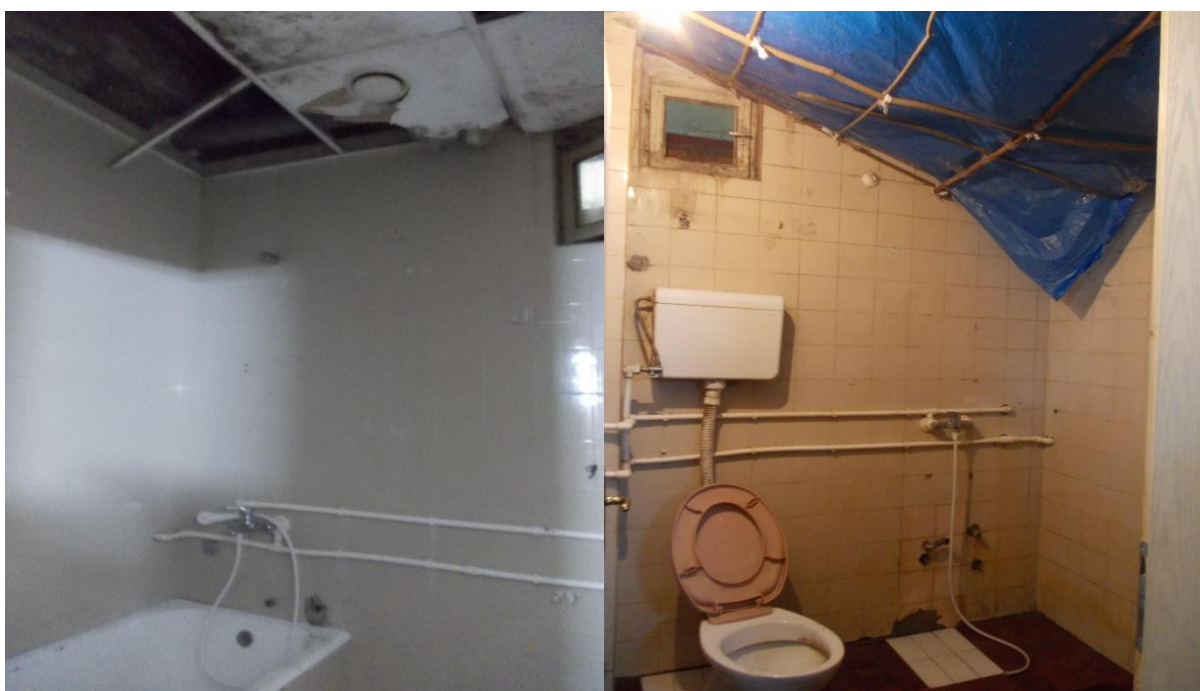
Службеници Комесаријата наводе да Центар тренутно располаже са 226 кревета и да има довољно ствари за збрињавање свих који се овде налазе. Приликом прве посете овом Центру уопште није било могућности за машинско прање ствари, па је НПМ још тада препоручио Комесаријату да оспособи рад вешернице.⁵ Према наводима службенице Комесаријата, постељина се сада мења на 15 до 20 дана и носи на прање у Нови Сад, док се лични веш пере углавном ручно, с обзиром да Центар има на располагању само 3 машине за прање и 1 за сушење веша. Мигранти са којима су обављени разговори су углавном потврдили да им се мења постељина, али су се пожалили да не добијају гардеробу. Поједини мигранти су навели да су за 5 месеци

⁵ Извештај о посети Прихватном центру Принциповац, бр. 71-71/15 од 7. октобра 2015. год.

колико бораве у центру само 1 пут добили гардеробу, а поједини да имају да обуку само оно што се на њима налази. Такође, неки од њих су навели да им је постељина у 5 – 6 месеци промењена 3 пута, а неки су се пожалили да им није дозвољено да личну гардеробу перу у вешерници Центра. Службеници наводе да се мигрантима због малог броја веш машина само у изузетним случајевима, као што су труднице или мајке са малом децом, омогућава да личне ствари перу у вешерници. Најављено је и да ће Центар ускоро добити још 3 машине за прање веша, па ће мигранти моћи више да користе вешерницу.

Примедбе појединих односиле су се на незадовољавајућу хигијену заједничких купатила и других просторија. Мигранти наводе да се заједничке просторије чисте једном дневно, али да то није довољно. Средства за одржавање хигијене, сходно наводима службеника, се деле на 2 недеље. Храна у Центру према наводима миграната је једнолична: сваке вечери за оброк добијају јаја и сир, а за ручак супу са месом. Службеница Комесаријата је навела да су упознати са тиме и да се хуманитарној организацији која обезбеђује исхрану миграната редовно шаљу извештаји са напоменама да би требало изменити постојећи јеловник, тако да се у наредном периоду очекују ове измене.

Такође, уочен је проблем и са тоалетима у приземљу Центра: услед дотрајалих инсталација, низ плафон једне туш кабине је почела да цури вода, па је постављен најлон како би се мигранти заштитили током туширања. Службеница Комесаријата је истакла да су упознати са овим проблемом, али за адаптације потребна дозвола покрајинских органа.

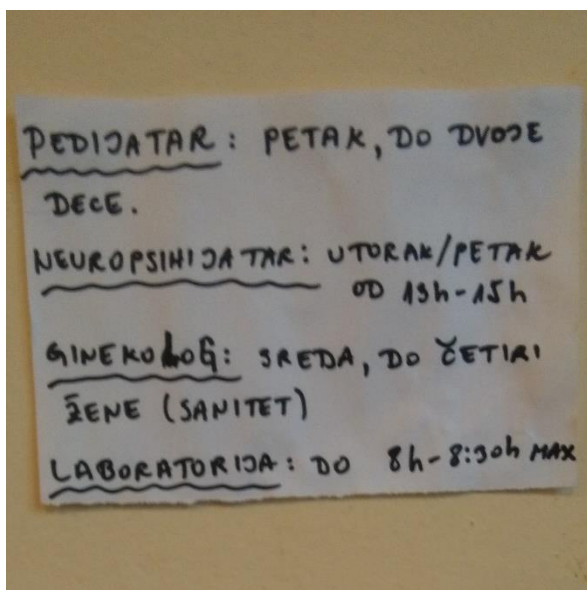

НПМ је уочио да простор и инсталације у Прихватном центру Принциповац пропадају као последица дуготрајнијег коришћења, због чега је потребно редовно их одржавати (кречење, замена дотрајалих уређаја, санације и слично).

Шатори у дворишту Центра, који се више не користе за смештај миграната, су претворени у просторије за заједничке активности. Тим НПМ је обишао један од њих, у који су постављени столови за и фудбал, шах и друштвене игре и намењен један део за будуће пројекције филмова. На зиду ове просторије је истакнут распоред активности различитих невладиних организација које имају активности у овом центру.

3.2. Здравствена заштита

Медицинско особље је присутно свакога дана у 2 дневне смене, а увече се позива Служба за хитну медицинску помоћ. У обе смене раде 2 лекара и 4 техничара и обави се око 30 прегледа по смени. Једна од смена има и преводиоца. У амбуланти је истакнут распоред прегледа код лекара специјалиста, који се обављају у околним здравственим установама. Медицинско особље је указало тиму НПМ на проблем превоза до ових здравствених установа, јер се користе возила тих установа, које је потребно сачекати да се ослободе. Такође, неколико миграната се пожалило да дуго чекају да буду одведени на преглед ван Центра. Извештаје о лекарским прегледима и другу медицинску

документацију мигранти добијају при напуштању Центра. За разлику од праксе у неким другим прихватним центрима, у овом Центру се не отварају здравствени картони, већ се сви подаци уписују само у протокол лекарских прегледа.

3.3. Малолетни мигранти

Укупно 31 малолетника је уписано у 3 основне школе: у оближњим насељима Сот и Младеново похађају од 1 до 4 разреда, а у Шиду од 5 до 8 разреда. Такође, 4 малолетника су уписана у Гимназију у Шиду. Свима је организован превоз и представници невладине организације која ради са малолетницима у Центру иду са њима. У разговору са члановима тима НПМ они су истакли да нема проблема у школама.

У Центру ради и кутак за мајке и децу, у ком мајке добијају помоћ око бриге о бебама. Тренутно су овде 4 бебе.

У Центру се налазе 3 малолетника без пратње (2 по 15 година и 1 од 16 година), којима је Центар за социјални рад у Шиду поставио старатеље. Једном од њих се изашло у сусрет да похађа основну школу иако је старијег узраста (15 година). Они су смештени у собу са једном породицом. Службеници Комесаријата и представници невладиних организација су навели НПМ да представници Центра за социјални рад долазе у Прихватни центар 2 – 3 пута недељно, а по позиву и чешће. Међутим, 2 малолетника без пратње са којима су обављени разговори су навели да не знају да им је одређен неко ко би се старао о њима и да су током боравка у овом Центру, где се налазе око 5 – 6 месеци, од службених лица причали једино са службеницима Комесаријата.

Као и у другим прихватним центрима, и у Прихватном центру Принциповац НПМ је уочио праксу да се у случају непосредног старатељства малолетних миграната без пратње за привремене старатеље постављају стручни радници центара за социјални рад, који углавном немају контакт са својим штићеницима, а често их никада нису ни видели нити разговарали са њима, а за свакодневну бригу о малолетницима без пратње су задужени теренски радници. Имајући у виду да постављање привремених старатеља малолетним мигрантима без пратње представља пуку формалност, а да са друге стране теренски радници не могу бити постављени за старатеље, Центар за социјални рад Шид би требало да настави са праћењем рада теренских радника и да предузима мере којима ће обезбедити да се уочавају индивидуалне потребе малолетника без пратње, као и да им се у складу са тиме пружа одговарајућа подршка.

3.4. Безбедност

Полицијски службеници су стално присутни у Центру. Према наводима службеника Комесаријата, у последње време је мирно, а у протеклом периоду ове године су се дешавале крађе и сукоби различитог интензитета, о чему је обавештавана полиција. Било је и напада на службенике, који су задобијали теже повреде, а мигранти који су ово урадили су према сазнањима службеника само прекршајно кажњени. У претходном периоду није било полиције у Центру, а сада су стално ту, што је вероватан разлог мањег броја инцидената. Безбедносни проблем представљају и мигранти који нису смештени овде и који се повремени појаве у Центру. Изласци су слободни, а од миграната се тражи да се јаве ако не намеравају да се врате.

НПМ је извршио увид у Извештај о насиљу у породици у ПЦ Принциповац, у којем су од почетка 2017. године евидентирана 3 случаја насиља. Поред тога, у Центру се налази и један мушкарац који је раздвојен од своје породице (жена и 2 детета, који се сада налазе у Прихватном центру Адашевци), јер је жена тврдила да је физички злостављао током боравка у Прихватном центру у Шиду. У свим случајевима насиље је пријављено

центру за социјални рад. Према Извештају, само у горе описаном случају је јавно тужилаштво преузело случај.

Медицинско особље је члановима тима указало на 3 случаја убадања за протеклих око годину дана. Такође, и они су имали искуства са жртвама насиља у породици.

Као што је констатовано у претходном извештају, Центар је покривен са 16 камера. Ипак, на оба спрата постоји део између спаваоница и тоалета, који се налазе у средини спратова, који није покривен камерама, што, према речима службеника Комесаријата, мигранти знају, па се физички напади и други инциденти често дешавају баш у тим деловима ходника.

3.5. Преласци границе и наводи о тортури

Мигранти чекају ред за улазак у Мађарску. Процена је службеника Комесаријата да ће они који су сада ту чекати још 5 – 6 месеци. Као и у другим центрима, они на које је дошао ред се 1 – 2 недеље раније упућују у прихватне центре у Суботици, Сомбору и Кикинди. НПМ је сазнао и да је у протеклом периоду дошло до грешке мађарских власти, које 199 породица из Србије нису уврстили на списак, те да је направљен договор да се те породице шаљу у Мађарску мимо реда. Последња породица из те групе која се налазила у овом Центру је отишла, али их има још по другим центрима. **Имајући у виду незадовољство и неповерљивост миграната у односу на целу процедуру уласка у Мађарску, њихови представници су у организацији Комесаријата послати на српско-мађарску границу како би непосредно добили потребне информације, што НПМ сматра добрим приступом Комесаријата.**

НПМ је дошао до сазнања да се мигранти жале на колективна протеривања из Хрватске и тортуру од стране хрватских полицијских службеника. Ових оптужби је нарочито било током лета, а сада их је мање. Лекари који овде раде санирају повреде, без посебног евидентирања случајева. Према наводима службеника Комесаријата, полиција је узимала изјаве од појединих миграната и о случајевима се обавештава гранична полиција.